

XRISTIANLIK DININING ASOSIY G'OYALARI VA AQIDALARI

Erkinova Shahribonu

"University of Business and Science"

KXF-25.10, 1-bosqich talabasi

E-mail: shahribonuErkinova56@gmail.com

Norinov Muzaffar Ramonjonovich

"University of business and science"

Ijtimoiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi

E-mail: norinovmuzaffar56@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola Xristianlik dinining asosiy g'oyalari, aqidalari va tarixiy rivojlanishiga bag'ishlangan. Maqolada Xristianlikning milodiy I asrda Falastin hududida vujudga kelishi, uning asosiy aqidaviy tizimi, uch yo'nalishi – katolizm, pravoslaviya va protestantizm – hamda ularning o'zaro farqlari tahlil etilgan. Shuningdek, dinning ijtimoiy-ma'naviy ahamiyati va zamonaviy dunyodagi o'rni ko'rib chiqilgan. Tadqiqot tarixiy-qiyosiy tahlil va tizimli yondashuv asosida amalga oshirilgan.

Kalit so'zlar: aqida, Muqaddas Uchlik, Ota Xudo, O'g'il Xudo, Muqaddas Ruh, Iso Masih.

Kirish

Dunyo dinlari tarixi insoniyatning ma'naviy taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Shular orasida Xristianlik dini o'zining keng tarqalganligi, chuqur aqidaviy tizimi va insoniyat sivilizatsiyasiga ko'rsatgan ulkan ta'siri bilan alohida o'rin tutadi. Bugun yer yuzida taxminan 2,4–3 milliard kishi xristianlikni qabul qilgan bo'lib, bu uni jahondagi eng ko'p tarqalgan din sifatida tanitgan [1].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev: "Yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularga jahon dinlari va madaniyatlarini to'g'ri tushuntirishni ta'minlash bizning ustuvor vazifalarimizdan biridir" [2], deb ta'kidlaganidek, jahon dinlarini ilmiy asosda o'rganish bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xristianlik milodning I asrida Falastin (O'rta Sharq) hududida vujudga kelib, keyinchalik butun dunyoga tarqalgan. Uning asosida Iso Masihning ta'limoti, yagona Xudoga e'tiqod, gunoh va najot tushunchalari yotadi. Tarixiy jarayonda Xristianlik katolizm, pravoslaviya va protestantizm kabi uchta asosiy yo'nalishga bo'lingan. Ushbu maqolada Xristianlikning vujudga kelish tarixi, asosiy aqidalari, g'oyalari va zamonaviy dunyodagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Adabiyotlar Tahlili

A.E. Abdusamedovning "Dinshunoslik asoslari" [3] asarida Xristianlikning kelib chiqishi va uning asosiy aqidalari o'zbek tilida ilk bor tizimli ravishda tahlil etilgan. Muallif Xristianlikning monoteistik mohiyatiga alohida e'tibor qaratgan va uni Islom dini bilan qiyosiy tarzda o'rgangan.

Mo'minov A. va hammuaqlliflarning "Dinshunoslik asoslari" darsligida [4] Xristianlikning uch asosiy yo'nalishi – katolizm, pravoslaviya va protestantizm – keng yoritilgan. Ushbu asar o'zbek dinshunoslik ilmida muhim manba hisoblanadi va oliy ta'lim muassasalarida keng qo'llaniladi.

A.A. Raduginning "Vvedenie v religiovedenie" [5] asarida Xristianlikning dunyoviy tarixi, uning Rim imperiyasi davrida tarqalishi va keyingi rivojlanishi batafsil yoritilgan. Muallif Nikea kengashining (milodiy 325-yil) Xristianlik aqidalarini shakllantrishdagi rolini alohida ta'kidlagan.

Yo'ldoshxo'jayev va boshqalarning "Dinshunoslik" [6] to'plamida Xristianlikdagi katta bo'linish (1054-yil) va Reformatsiya harakati (XVI asr) tarixiy manbalarga tayanib tahlil etilgan. Bundan tashqari, Sharipov E. va Ikramov I.ning "Dinshunoslik asoslari nazariyasi va amaliyoti" [7] asarida Xristianlikning O'rta Osiyo va O'zbekiston hududidagi ta'siri o'rganilgan.

Yuqorida qayd etilgan adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, Xristianlikning asosiy aqidalari va g'oyalari, uning tarixiy rivojlanishi yetarli darajada tadqiq etilgan bo'lsa-da, talabalar uchun mo'ljallangan qisqa va lo'nda ilmiy maqolalar soni hali ham yetarli emas.

Muxokama Va Natijalar

Xristianlikning vujudga kelishi. Xristianlikning vujudga kelishi milodiy I asrga to'g'ri keladi. Bu davr Rim imperiyasining gullagan davri bo'lib, Falastin hududi uning mustamlakasida edi. Yahudiy xalqining ozodlik orzulari, ijtimoiy tengsizlik va ma'naviy izlanishlar yangi dinning paydo bo'lishiga qulay zamin yaratdi [5]. Iso Masih taxminan miloddan avvalgi 4-yilda tug'ilib, 30 yoshida xalq orasida va'z ayta boshladi. Uning ta'limotida sevgi, kechirim va ijtimoiy adolat ustuvor o'rin tutdi.

Milodiy 313-yilda imperator Konstantin I ning Milan farmoni bilan xristianlarni ta'qib qilish to'xtatildi. 325-yilda bo'lib o'tgan Nikea kengashida Xristianlikning asosiy aqidalari rasmiy belgilandi va milodiy 380-yilda Xristianlik Rim imperiyasining rasmiy dini deb e'lon qilindi [5].

Asosiy aqidalar. Xristianlikning asosiy aqidaviy tizimi quyidagi oltita muhim e'tiqoddan iborat [3, 4]:

- **Muqaddas Uchlik (Troitsa) aqidasi:** Ota Xudo, O'g'il Xudo va Muqaddas Ruhdan iborat yagona Xudoga e'tiqod. Xristianlik shu asosda monoteistik din hisoblanadi.

- **Xudoning gavdalanishi:** Iso Masih Xudoligicha qolgan holda Maryam xonimdan tug'ilgan deb e'tiqod qilinadi.

- **Gunohni yuvish:** Iso xochga mixlanib o'limi bilan insonlarning gunohlarini yuvgan deb ishoniladi.

- **Qayta tirilish:** Iso Masih o'limidan keyin uchinchi kuni tirildi va bu aqida barcha mo'minlarning oxirat tirilishining garovi deb ta'kidlanadi.

- **Osmonga ko'tarilish:** Iso tirilgandan so'ng osmonga, Ota Xudo huzuriga ko'tarilgan.

- **Xudo oldida tenglik:** Hamma insonlar Xudo oldida teng, bu tenglik oxiratda to'liq amalga oshadi.

Uch yo'nalishning taqqoslamasi. Xristianlik tarixida ikkita yirik bo'linish sodir bo'lgan. 1054-yilda "Katta Shizm" natijasida din G'arbiy (Rim katolik) va Sharqiy (pravoslav) qismlarga bo'lindi. XVI asrda Martin Lyuter boshchiligida boshlangan Reformatsiya natijasida protestantizm yo'nalishi paydo bo'ldi [6].

Uch yo'nalish o'rtasidagi asosiy farqlar quyidagilardan iborat: katolizm papaning oliy hokimiyatini va a'rof aqidasi tan olsa, pravoslaviya Muqaddas Ruhning faqat Ota Xudodan kelib chiqishini ta'kidlaydi va ikona (muqaddas tasvirlar) ga sig'inishni asosiy an'ana deb biladi. Protestantizm esa cherkov vositachiligini rad etib, shaxsiy e'tiqod va Bibliyaning oliy nufuzini asosiy tamoyil sifatida qabul qiladi [4].

Asosiy g'oyalar. Xristianlik dinining asosiy g'oyalari quyidagilardan iborat [3, 7]:

- **Monoteizm:** Yagona Xudoga, lekin Muqaddas Uchlik sifatida e'tiqod qilish.

- **Iso Masih – Najotkor:** Insonlarni gunohdan qutqarish uchun yerga kelgan, xochga mixlangan va tirilgan.

- **Gunoh va Najot:** Odam Ato va Momo Havvo sabab yuzaga kelgan asl gunoh, Iso Masihga imon orqali yuviladigan najot.

- **Injil – Muqaddas Kitob:** Eski Ahd va Yangi Ahddan iborat Bibliya – Xudoning so'zi va hayot yo'l-yo'rig'i.

- **Sevgi va Kechirim:** "Xudoni sev va yaqiningni o'zingdek sev" – xristian axloqining poydevori.

- **Axloqiy tamoyillar:** O'nta amr asosida halollik, rahmdillik, adolat va kamtaralik.

Xulosa

Xristianlik – insoniyat tarixidagi eng keng tarqalgan dinlardan biri bo'lib, uning asosida yagona Xudoga e'tiqod qilish, Iso Masih ta'limoti hamda sevgi va kechirim kabi oliy axloqiy qadriyatlar yotadi. Milodiy I asrda Falastinda boshlangan bu ta'limot bugun yer yuzining barcha qit'alarida 2,4–3 milliard kishi tomonidan qabul qilingan.

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi: birinchidan, Xristianlikning vujudga kelishi ijtimoiy-siyosiy omillar – Rim mustamlakachiligi, qadriyatlar inqirozi va xalq ozodlik intilishlari – bilan bevosita bog'liq. Ikkinchidan, Xristianlikning oltita asosiy aqidasi uning barcha yo'nalishlarini birlashtiruvchi umumiy aqidaviy asosni tashkil etadi. Uchinchidan, katolizm, pravoslaviya va protestantizm o'zaro farqlarga ega bo'lsa-da, Iso Masihga bo'lgan imon ularni birlashtirib turadi.

Xristianlik ta'limotidagi tenglik, adolat va insonparvarlik g'oyalari bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab, jahon madaniyati, huquqi va falsafasiga ulkan hissa qo'shib kelmoqda. Ushbu dinni o'rganish nafaqat diniy, balki tarixiy va madaniy jihatdan ham katta ilmiy ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – T.: O'zbekiston, 2022. – B. 218.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida".
3. Abdusamedov A.E. Dinshunoslik asoslari. – T.: Fan, 1995. – 180 b.
4. Mo'minov A. va boshq. Dinshunoslik asoslari. Darslik. – T.: O'qituvchi, 2004. – 312 b.
5. Radugin A.A. Vvedenie v religiovedenie. – Moskva: Tsentr, 1996. – 240 s.
6. Yo'ldoshxo'jayev va boshqalar. Dinshunoslik. – T.: 2000–2004.
7. Sharipov E., Ikramov I. Dinshunoslik asoslari nazariyasi va amaliyoti. – Nam.: 2005. – 256 b.